

I. SEKCIÓ

BÁRÁNY ZSÓFIA

A Szent István Társulat alapítása

A 19. század első felében a polgári életforma terjedésével szélesedett az olvasóközönség, nőtték a könyvkiadási példányszámok. A könyvek növekvő részét már a szakosodott vállalkozások jelentették meg. A kiadás és kereskedés kezdett elválni a nyomdászattól. A reformkorban sorra alakultak a kaszinók, az olvasó- és társalkodóegyesületek. Az 1830-as években megerősödött a magyar sajtó is, az 1840-es évek élénk sajtóéletének köszönhetően pedig kivirágzott a politikai sajtó. A magyar katolikus egyházban felismerték, hogy új típusú pasztorációra van szükség. Fogarasy Mihály nagyváradi kanonok a *Religio és Nevelés* című katolikus folyóirat 1844. évi decemberi számában *Eszmék egy nevelési, épületes és fölvilágosító könyvek terjesztésére alakítandó társulat szerkezetéhez* címmel tanulmányt tett közzé. Eszerint egy olyan társulatot kell létrehozni Magyarországon, amely olcsó és jó könyvekkel látja el a katolikusokat, a kiadványok pedig erősítik hitüket, egyházhűségüket. Az előadás ennek a vállalkozásnak, azaz a Szent István Társulat alapításának legfontosabb állomásait ismerteti az 1844. évi karácsonyi ötlettől az 1848. évi forradalom alatti működésig.

TENGELY ADRIENN

Egyházi „közvélemény-kutatás” a Jó és Olcsó Könyvkiadó Társulatról 1848-ban

1848 tavaszán a forradalmi események a katolikus egyházat sem hagyták érintetlenül, s az egész országban nagy erővel tört fel a változtatás igénye. Ebből adódóan szeptember 24-re nemzeti zsinat összehívását vették tervbe, amelynek feladata az egyház beillesztése lett volna a megváltozott helyzetbe. Ehhez kapcsolódóan a magyar püspöki kar összeállította és elküldte az egyházmegyékhez a nemzeti zsinaton tárgyalandó témák listáját, amelynek 10. pontja „a jó olcsó könyveket kiadó társulat pártolása s terjesztése” volt. A tematika alapján 1848 nyarán a legtöbb egyházmegyében esperesi kerületi gyűléseken, majd pedig egyházmegyei tanácskozásokon tárgyalták meg és véleményezték az egyes témákat, köztük a katolikus könyvkiadó vállalat kérdését is, amiből képet kaphatunk arról, hogy az ország papsága hogyan látta az ügyet a Jó és Olcsó Könyvkiadó Társulat megalakulásának hónapjaiban.

TAMÁS ÁGNES

A lapkiadás törvényi keretei Magyarországon (1848–1867)

Előadásomban arra vállalkozom, hogy röviden bemutassam, milyen szabályok között lavírozva adhattak ki sajtótermékeket Magyarországon a 19. század közepén. Ismertetem az 1848. évi áprilisi törvények közül a sajtóra vonatkozó szabályozást, majd az 1850–1860-as évek szigorú jogszabályi kereteit. Ezt követően kitérek arra, hogy az 1867. évi osztrák–magyar kiegyezés következtében miként változott a jogi környezet. A közjogi helyzetről folytatott viták közepette, úgy tűnik, akár elfogadta, akár elvetette ekkor a kiegyezést egy-egy szereplő, a sajtószabadságért, annak visszaállításáért az 1848. évi törvények alapján valóban egységfrontba tömörültek, valóban nemzeti közös ügyként tekintettek a szabad sajtóra mind a politikusok, a nyomdászok, a kiadók, a szerkesztők, mind pedig az olvasók.

